

# „על פרשת דרכים“

## במבחן השעה

את ארץ ישראל למקום משותף לעמים שונים, המשתולים לבנות שם כל אחד את ביתו הלאומי...“

הדברים נאמרו שם, אמנם, בפירוש לתוכנה האמיתי והמוגבל של הצירוף באלפורה, אך הם נכתבו בצורה שאינה משאירה מקום לספק, כי כן גם דעתו של אהה“ע.

### בגנות הרקלאראטיביות

ידע אחד-העם להצביע על תקלה תורשתית אחת, שהיא בעוכרי מדיניותנו עד היום, ורובנו זשים בה ככל שאנו מצוירים יותר להתרחק ממנה: אי-הרצון להביץ את הפרופורציה בין צרכינו ויכולתנו. הלא כך הוא כותב במאמרו „צורך ויכולת“: „... בחוזק יד ניסלו ממנה (מן האומה הישראלית) הדברים היותר עקריים בחיי עם, שאי אפשר היה לה להסיח דעתה מהם אפילו לשעה קלה, להתיימש מישועה קרובה בשביל לילך בדרך הארוכה של עבודה מתמדת ונמשכת לאט ממטרה למטרה. ובהיותה מלאה תמיד אי-דיאלים קיצוניים, התרגלה לבוז למטרות קטנות ולא מצאה חפץ בפעולות לפי כוחה, כי אם שאפה רק לגדולות שאין להן תפיסה בחיים ובמציאות ובאין לאל ידה להגשים את השאיפות האלה באיזה מפעל ממשי, יצאה ידי חובתה ב„אמירה בעלמא“ ולמדה להשביע נפשה השוקקה בדברי חזון וחלומות בלבד; עד כי נרכות הימים אבדו לה כל יחס בין הצורך שבזמנן ובין היכולת לת שבמציאות... ומחלה זו, השולטת בעמנו מדור דור, לא תרפנו גם עתה...“

מפני „אמירה בעלמא“ זו, מפני ה„דקלאראטיביות“ והנטייה לשעשע את העם בהבטחות והצהרות, שאין קיומן מבוטח — התרה אחד-העם לא-אחת. אחרי עומדו על משמעותה המצומצמת של הצהרת באלפורה, הוא כותב: „זה, ולא יותר, הוא, כמדומה לי, מה שאפשר היה למצוא בדקלאראציה הבריטית וזה ולא יותר צריכים היו המנהיגים והסופרים להגיד לעם, כדי שלא יראה בדמיונו יותר ממה שיש במציאות ויבוא אחרי-כך לידי ייאוש והסדר אמונה בכל דבר“.

ואם אנו תובעים עכשיו מדיניות מפוכחת, וניצול כל אפשרות מדינית שמזדמנת לנו, ושימת-הדגש על העבודה המעשית, על עלייה והתיישבות ובניין — עד כמה נאמנים עלינו הרברים האחרונים שזכנסו לקאנון של „על פרשת דרכים“ (בסיום ההקדמה למהדורה ג'):

„אל תדחקו את הקץ כל זמן שלא נבראו תנאי המציאות, שבלעדיהם אי אפשר לנו לבוא, ואל תקטן בעיניכם העבודה האפשרית בכל עת, בהסכם לתנאי המציאות, אף אם לא תביא את המשיח היום או מחר...“

במה תיבחן משנתו של אחד העם כיום, עשרים שנה לאחר פטירתו, שישים שנה לאחר „לא זה הדרך“? הרי בה מן הביאורים על מוסר היהדות, על מה שבין ישראל והעמים, על תעודת הספרות — היה להם ערך חיי-נוכי עצום לשעתם, אך הם הושתתו על הנחות היסטוריות, שהיו מטבע-עובר בזמנן ובינתיים ירדו שערן בוע-זועים של שלושים השנים האחרונות. ה„מדיניות“ של מרכורוחני היתה כבוד ססת על „נשימה ארוכה“, וזו לא ניתנה לנו בתקופתנו.

משנתו של אחד-העם תיבחן — בריאליזם החריף שבה, כל אימות שהוא ניגש לבעיות הקונקרסיות של המדיניות המתהווה, לא להלכה המדינית המופשטת. הראייה ההיסטורית שהיתה גר לרגליו לא האסילה על ראיית התנאים המציאותיים האקטואליים. וכן ראוי להוכיח שגויים-שלושה עניינים, שהדורשים במשנת אהה“ע גורמים להתעלם מהם — אולי לא בלי ריחה.

### הגורם הערבי

מלכתחילה ועד היום היתה המגמה בהנהגת התנועה הציונית — להתעלם מן הגורם הערבי בארץ, מאוסייה הדור-לאומי של ארץ-ישראל. תחילה ראו הערבים כ„פראי-מידבר“, אחר-כך סתם התעלמו מהם, מפני שבלעדיהם מתיישבים יותר יפה הפתרונים הרצויים.

מלכתחילה ועד סוף ימיו הזהיר אהה“ע מפני ההתעלמות הזאת. כבר לאחר ביקורו הראשון בארץ, ב-1891, רשם במאמרו „אמת מארץ-ע ישראל“:

„רגילים אנו להאמין בחו“לי, כי הערבים הם כולם פראי-מידבר... ואינם רואים ואינם מבינים את הנעשה מסביב להם. אבל שגיאה גדולה היא, הערבי, ככל בני שם, הוא בעל שכל חד ומלא ערכה... רואים ומבינים הערביים, וב-ייחוד יושבי הערים, את מעשינו וחפצינו בארץ. אבל הם מחשים ועושים עצמם כלא יודעים, לפי שאינם רואים במעשינו עתה שום סכנה לעתידותי-הם... ואולם, אם תבוא עת אשר חיי בני עמנו בא“י יתפתחו כל כן, עד שידחקו מעט או הרבה רגלי עם הארץ, אז לא על נקלה יניח זה את מקומו...“

וכעבור שלוש עשרות שנים, אחר ייסוד הבית הלאומי בהסות המאנדאט הבריטי, כתב אהה“ע בהקדמה למהדורה השלישית של „על פרשת דרכים“: „...ואולם זכורנו זו ההיסטורית (של עם ישראל) אינה מבטלת זכותם של שאר תושבי הארץ. הבאים בשם הזכות הריאלית של הישיבה בארץ והעבודה בה מדורי דורות. גם להם הארץ הזאת היא ביתם הלאומי בהוזה ורשות להם לפתח גם את כוחותיהם הלאומיים כפי מידת יכולתם. המצב הזה עושה, איסוא,